

Skintaby solcellspark

Halmstad Skintaby 13:2,

Halmstad Risabacka 1:3,

Halmstad Hulabäck 21:1

Harplinge socken, Halmstads kommun, Hallands län

Bilaga C12

Kulturmiljöutredning

Frivillig arkeologisk utredning etapp 1

Camilla Ekblom & Josefin Wirne

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund och syfte	4
Metod och genomförande.....	5
Kulturlandskapets förutsättningar	6
Utredningsområdet	6
Kart- och arkivstudier	7
Fornlämningar.....	10
Bebyggelse	12
Riksintressen	12
Kommunala- och regionala utpekanden.....	12
Väsentliga områdesrekommendationer	14
Utredningsresultat	14
Arkeologisk utredning etapp 1	14
Arkeologisk utredning etapp 2	15
Visuell påverkan	17
Fortsatt arbete.....	19
Referenser.....	20

Uppdragsnamn: Skintaby solcellspark, Kulturmiljöutredning
Kund: LC Energi AB
Kontakt: Johannes Sporre, LC Energi
Utförare: Camilla Ekblom & Josefin Wirne, AFRY (ÅF Infrastructure AB)
Datum: 2024-04-18
Uppdragsnummer: 0105363
Uppdragsledare, AFRY: Sofia Maghder
Omslag: Bebyggelse intill delområde 10.

Sammanfattning

AFRY (ÅF Infrastructure AB) har på uppdrag av LC Energi AB genomfört en kulturmiljöutredning samt frivillig arkeologisk utredning etapp 1 inom fastigheterna Halmstad Skintaby 13:2, Halmstad Risabacka 1:3 samt Halmstad Hulabäck 21:1, Harplinge socken, Halmstad kommun och Hallands län. Uppdraget har genomförts med anledning av kundens önskemål att etablera en solcellspark inom fastigheterna. Länsstyrelsen i Hallands län har uttryckt behovet av en frivillig arkeologisk utredning etapp 1 av solcellsparkens etableringsområde.

Utredningsområdet, fördelat på 12 delområden bestod av öppna och flacka odlingsmarker i ett utpräglat kulturlandskap med lerjordar, beläget mellan åsryggar. Inom området finns ett antal gårdar och jordbruksfastigheter med kulturhistoriska bebyggelsevärden. Utredningsområdet motsvarade cirka 140 hektar och fältarbetet utfördes under perioden 25 – 28/3 2024 av en arkeolog och en kulturgeograf. Fornlämningsbilden i utredningsområdets närhet karaktäriseras av stenåldersboplatser samt flera fyndplatser för stenyxor. Inom utredningsområdet finns inga kända fornlämnningar registrerade i Kulturmiljöregistret (KMR).

Platsen för den direkt angränsande övriga kulturhistoriska lämningen L1997:1102 (övrig, bebyggelselämning) besiktades vid fältinventeringen. Inga spår av bebyggelselämningar kunde iaktas på platsen. Det kan dock inte uteslutas att bebyggelselämningar är dolda under mark, då indikation på bebyggelse påträffades i det historiska kartmaterialet.

Vid fältinventeringen påträffades en större mängd flinta i åkermarken, där merparten bedömts som påverkad av sentida skador och brottytor. Inom delområde 7 påträffades dock vad som tolkats som avslag samt en möjlig plattformskärna. Området föreslås gå vidare till arkeologisk utredning etapp 2, då det inte kan uteslutas att området utgör en förhistorisk boplat. Det topografiskt gynnsamma läget samt den omgärdande fornlämningsbilden med flertalet meso- och neolitiska boplatser vid delområde 12, utgör grund för att även den södra delen av detta område föreslås genomgå arkeologisk utredning etapp 2.

Området vid Skintaby besitter en hög historisk läsbarhet med utpräglade kulturhistoriska värden, där landskapet är i stort opåverkat av moderna inslag. En del av utredningsområdet ligger inom eller i anslutning till det kommunala kulturmiljöutpekandet Steninge kyrkby-Skepparp. Utpekandet avser odlingsbygden med öppna marker, ett rikt fornlämningsbestånd och höga bebyggelsevärden. Solparkens anläggande kommer i stort att påverka uppfattningen av kulturlandskapet och försvaga det visuella intrycket. Solparken bör härigenom utformas med stor hänsyn mot landskapet och värna värdebärande uttryck. På så sätt kan kulturmiljöns nuvarande läsbarhet återställas vid det tillfälle solparken nått sin fulla livslängd och avvecklas.

Bakgrund och syfte

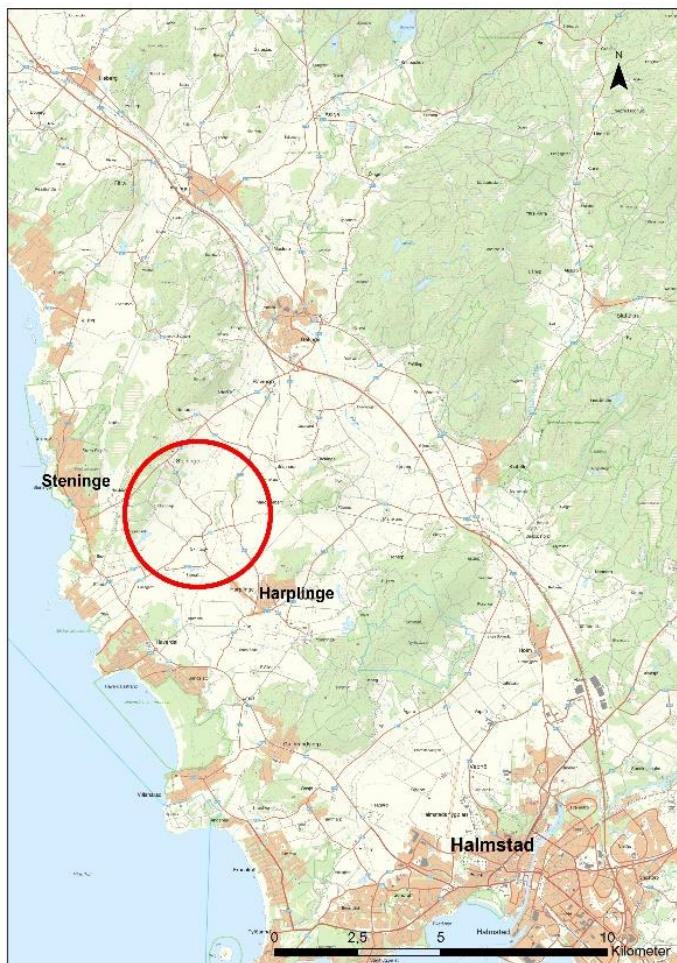
Kulturmiljöutredningen, med en frivillig arkeologisk utredning etapp 1 syftar till att skapa ett planeringsunderlag för LC Energi AB i den fortsatta projekteringen av solcellsparken vid Skintaby. Föreliggande rapport ska också fungera som underlag för Länsstyrelsen i Hallands län vid beslutfattande i frågan. Utredningen skall bidra med kännedom om kulturlandskapets värden avseende fornlämningar, hänsynsåtgärder för kulturmiljön samt fastställa behovet av vidare utredningar. Rapporten syftar till att fungera som underlag för dialog mellan LC Energi AB och Länsstyrelsen i Hallands län.

Utredningsområdet vid Skintaby karaktäriseras av ett flackt och öppet odlingslandskap med välhävdade marker och långa siktlinjer. Lämningsskildern i närområdet utgörs av boplatser och fyndplatser. På åsryggen vid Steninge kyrkby finns gravhögar och stensättningar.

Förväntade lämningar i området utgörs av möjliga boplatser och odlingslämningar.

Utredningen omfattar följande moment:

- *Hantera områdets kulturmiljöer som helhet avseende fornlämningsbild, riksintressen, kommunala utpekanden och kulturhistorisk bebyggelse.*
- *Fastställa förekomsten av tidigare okända fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar*
- *Peka ut områden som bör utredas vidare genom arkeologisk utredning etapp 2*
- *Identifiera i vilken mån områdets kulturmiljövärden kan komma att påverkas av solcellsparken*

Figur 1. Utredningsområdet är beläget nordväst om Halmstad och Harplinge samhälle samt öster om Steninge. Skala 1:100 000.

Metod och genomförande

Studien har initialt genomförts som en skrivbordsinventering med datahämtning från myndigheter som Länsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Lantmäteriet. Uppdraget har därefter kompletterats med kart- och arkivstudier samt fältinventering i syfte att fastställa lämningsförekomst inom området.

Kart- och arkivstudier

Utredningen har genomförts som en skrivbordsinventering med datahämtning från myndigheter som Länsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Lantmäteriet. Uppdraget har därefter kompletterats med kart- och arkivstudier samt fältinventering i syfte att fastställa lämningsförekomst inom området. Utredningen har även syftat till att identifiera lämpliga boplatslägen för arkeologisk utredning etapp 2. Följande källor och register har nyttjats:

Följande källor/register har utnyttjats:

- Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregister (KMR).
- Skogsstyrelsens Skog och Historia-register.
- Bebyggelseregistret.
- Historiska kartor via Lantmäteriet
- SGU:s jordarts- och berggrundskartor
- Lantmäteriets geodatasamverkan, terrängskuggning och baskarta
- Arkeologiska rapporter

Inventering

Hela utredningsområdet har fältinventerats, vilket inneburit att terrängen genomskotts systematisk varvid forn- och kulturlämningar har mätts in och beskrivits. Fältinventeringen syftade till att skapa kännedom om vilka forn- eller kulturlämningar som förekommer eller kan tänkas förekomma inom utredningsområdet samt i vilken omfattning.

Dokumentation

Dokumentationen i fält har utförts genom inmätning med GPS, beskrivning och fotografering. Inmätningarna har gjorts i Field Maps, för vidare bearbetning i ArcGIS Online och ArcMap 10.7.1. Inmätningar har kontrollerats mot terrängskuggningsdata och ortofoton. Bedömning och beskrivning av påträffade lämningar har gjorts i enlighet med Riksantikvarieämbetets anvisningar och praxis. Samtliga kartor är projicerade i Sweref 99TM.

Kulturlandskapets förutsättningar

Hallands län består av omfattande kulturmiljöer i ett välhävdat kulturlandskap. Modern markanvändning dominerar i dagsläget landskapet på många platser, men med tydliga strukturer från äldre tiders bruk. Kontinuerliga uttryck som sträcker sig över olika tidsperioder är synliga i odlingslandskapet och bidrar med ett högt mått av historisk läsbarhet samt pedagogiskt värde kring det historiska markutnyttjandet.

Omfattande fossila åkermarker med exempelvis röjningsröseområden är frekvent förekommande i länet. Denna typ av lämningar utgör med sin rika omfattning unika lämningsmiljöer, med höga vetenskapliga värden gällande odlingslandskapets framväxt under förhistorisk tid.

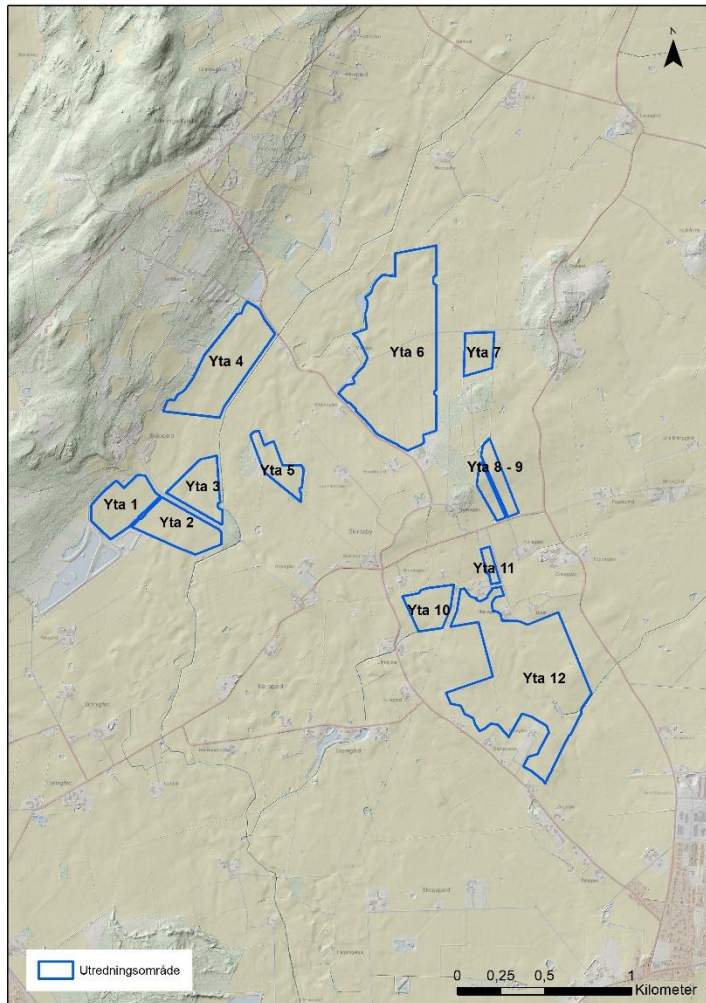
Länet har även i enlighet med de nationella miljömålen genomfört en länstäckande bebyggelseinventering mellan åren 2005 – 2009. Inventeringen var ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Hallands län, Hallands läns museer och kommuner. Totalt registrerades omkring 10 000 byggnader i hela länet som bedömdes vara av kulturhistoriskt värde.

Utredningsområdet

Utredningsområdet ingår i Harplinge socken, belägen nordväst om Halmstad vid kusten, där Nyårsåsen sträcker sig mot öster. Harplinge omnämns tidigast omkring år 1300 (*Harpälyung*). Namnet tros grunda sig i områdets rika tillväxt på ljung. Terrängen i området karaktäriseras av bördig slättbygd, inklusive flygsandsfält och skogsområden. Begreppet "bördig slättbygd" refererar till ett geografiskt område med platt eller lätt sluttande terräng, som är särskilt lämpligt för jordbruk. Dominerande jordarter i landskapet är isälvsediment och postglacial lera.

Utredningsområdet består av cirka 140 hektar uteslutande åker- och ängsmark fördelat på 12 utredningsytor. Området är beläget cirka 10 km nordväst om Halmstads och cirka 1 km nordväst om Harplinge samhälle. Jordbrukslandskapets bebyggelse består av ensamliggande gårdar och fastigheter varav delar av bebyggelsen besitter höga kulturhistoriska värden. Landskapet är mycket flackt och bidrar till långa siktlinjer över odlingslandskapet. Höjderna varierar från cirka 10 – 20 möh. Mellan utredningsytorna förekommer mindre impedimentmark.

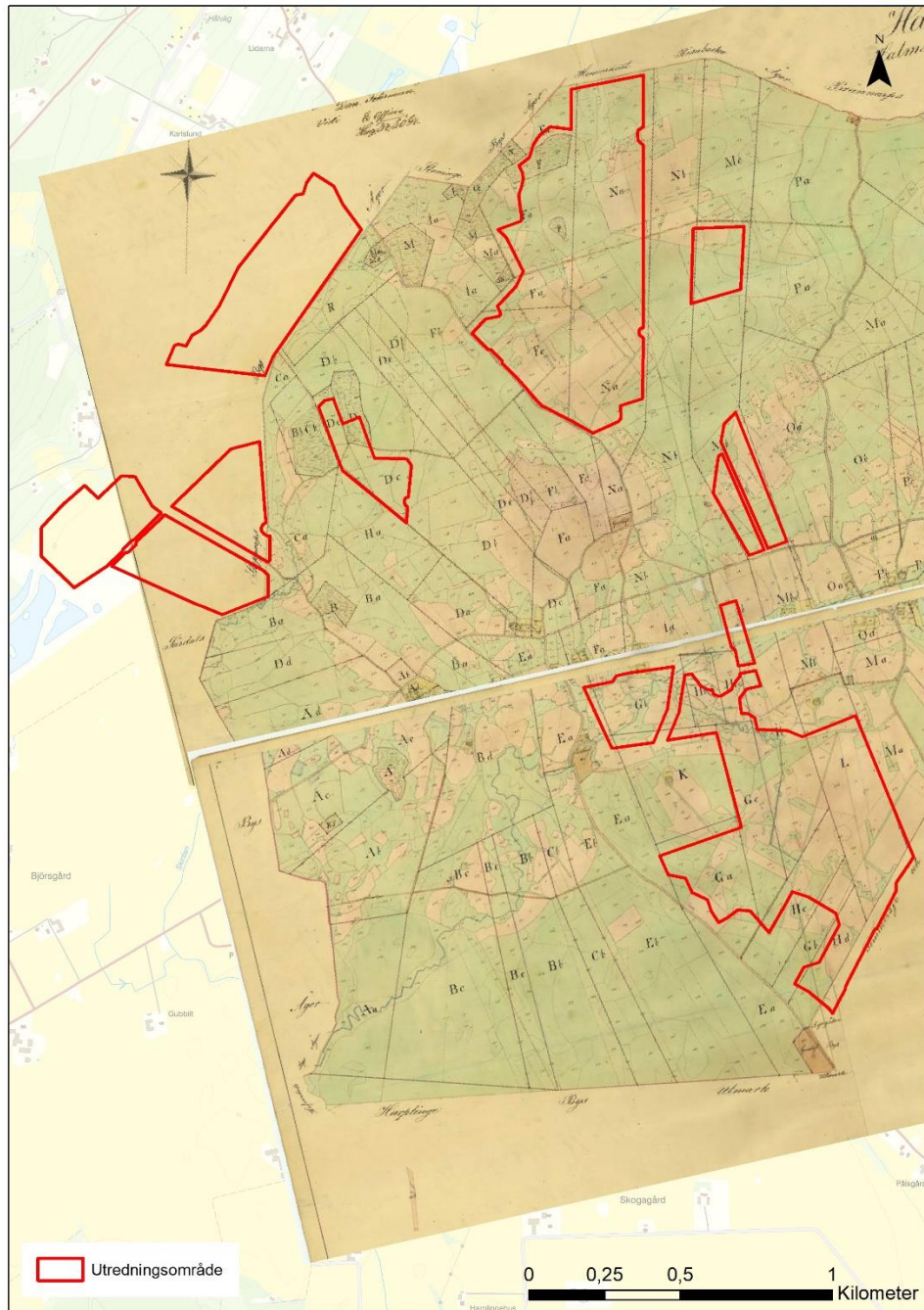
Området avgränsas i norr och nordväst av åshöjden vid Steninge kyrkby och i öster av länsväg 613. I övriga väderstreck fortsätter åker- och ängsmarken bortanför utredningsområdet. Genom utredningsområdet löper en luftburen kraftledning i NO-SV riktning.

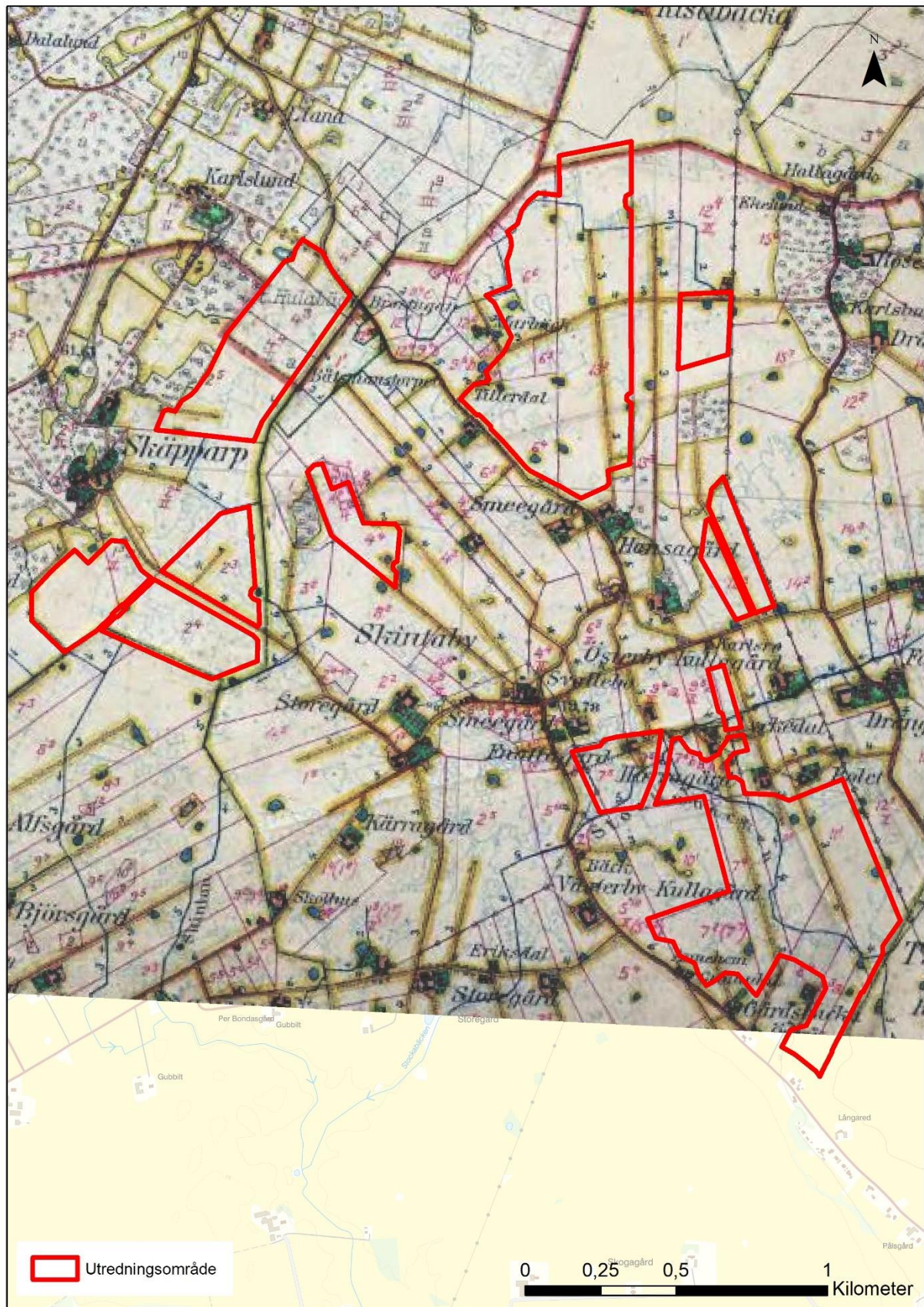
Figur 2. Utredningsområdet indelat i delområde 1 – 12. Skala 1:20 000.

Kart- och arkivstudier

En översiktlig kart- och arkivstudie över området vid Skintaby indikerar en kontinuitet i det historiska markutnyttjandet. Under 1800-talet utgörs markerna av odlingsmark samt utmarker i form av ängsmark. I kartmaterialet kan urskönjas ett antal grustäcker (*grustäkt*) som troligen nyttjats utifrån områdets jordartssammansättning med en stor andel sand och sediment. Bebyggelsen under 1800-talet består av ensamliggande jordbruksgårdar där flera gårdar återfinns på samma plats idag. En demografisk expansion under sent 1800-tal och det tidiga 1900-talet indikeras i kartmaterialet av ytterligare tillkommen gårds- och torpbebyggelse i jordbrukslandskapet.

Figur 3. Rektifiering över laga skifteskarta (år 1841) över utredningsområdet. Lantmäteristyrelsens arkiv, M24-26:4 Skala 1:15 000.

Figur 4. Rektifiering av häradsekonomska kartan (1919–1925) över utredningsområdet. Kartbilden indikerar jordbruksmarker med spridda gårdar och mindre impedimentmarker. RAK-ID: J112-2-52. Skala 1:15 000.

Siktlinjer

Det flacka landskapet med begränsad högre vegetation medför att siktlinjerna inom området är relativt långa och fria. I utredningsområdets norra del finns åsryggen vid Steninge kyrkby med långa utblickar ut i landskapet bort mot Harplinge. Det öppna landskapet medför att en visuell påverkan på utblickarna i kulturlandskapet med sannolikhet kommer att uppstå.

Figur 5. Utblick i landskapet från delområde 12. Foto från sydväst.

Fornlämningar

Det förekommer inga kända fornlämningar inom utredningsytorna. Närmaste fornlämningar är L1997:4926, L1997:4925 samt L1997:4613 belägna syd- och sydöst om utredningsområdet. Samtliga utgörs av boplatslämningar med meso-neolitiskt fyndmaterial. Lämningsskilderna i området karaktäriseras av fyndplatser för flint-, skafthåls- och bergartsyxor (L1997:4766, L1997:4465, L1997:4765). Samtliga fyndplatser har antikvarisk status som övriga kulturhistoriska lämningar (ÖKL). I utredningsområdets västra delar finns en registrerad bro (L1997:4232), ÖKL. I direkt anslutning till utredningsyta 6 (se Figur 6) finns en registrerad bebyggelseplats (L1997:1102), vilken vid inventering år 1986 ej kunde återfinnas.

Lämningsnummer	Typ	Antikvarisk status
L1997:4926	Boplat	Fornlämning
L1997:4925	Boplat	Fornlämning
L1997:4613	Boplat	Fornlämning
L1997:4766	Fyndplats	ÖKL
L1997:4465	Fyndplats	ÖKL
L1997:4765	Fyndplats	ÖKL

Närområdets fornlämningsbild har karaktäriserats av en flatmarksgrav (L1997:4851) och en hällkista (L1997:820) väster om Harplinge kyrka. Lämningarna är undersökta och borttagna. Fyndmaterialet från hällkistan indikerade både senneolitikum och äldre järnålder. Frågan har därför väckts om det var två gravläggningar som undersöktes. Längs den åsrygg som löper nordväst om utredningsområdet, i höjd med Steninge kyrkby finns registrerade fossila åkermarker, rösegravar, hålvägar, högar och stensättningar. Höjdvärdena i detta område ligger på cirka 18–105 möh.

Bebyggelse

Det förekommer inga utpekade byggnadsminnen inom utredningsområdet. Närmaste lagskyddade byggnadsminne är Sårdals kvarn med tillhörande mjölnarbostad (Harplinge sn.). Byggnadsminnet är beläget cirka 2,7 km väster om utredningsområdet. Harplinge socken har medeltida belägg och det förekommer flera byggnader av betydande kulturhistoriskt värde i området. Många av dessa hus har tilldelats en *Klassificering C* efter den länsinventering av kulturhistorisk bebyggelse som genomfördes år 2006. Klassificeringen grundar sig i bebyggelsens byggnadshistoriska och miljöskapande värden, exempelvis de jordstampade golven. Huvuddelen av den äldre bebyggelsen och gårdsstrukturerna återfinns i Harplinge by och påverkar inte det aktuella utredningsområdet. Fastigheten Halmstad Lynåkra 4:64, belägen på Skintabyvägen 46 har erhållit en *Klassificering B* i form av autenticitet, äkthet, byggnadshistoriskt värde och miljöskapande värde. Många äldre byggnader i området har miljöskapande värden, men saknar formellt skydd.

Kyrkliga kulturminnen

I anslutning till området finns Steninge och Harplinge kyrkor som är utpekade som kyrkliga kulturminnen enligt 4 kap. 3 § Kulturmiljölagen (KML). Steninge kyrka är medeltida med belägg från 1200-talet. Kyrkan är murad i sten med spritputsad fasad. Harplinge kyrka uppfördes år 1892–1893 på platsen för en äldre medeltidskyrka och är belägen på en strandvall som sträcker sig från Plönninge skogsområde i nordvästlig riktning mot Skintaby. Kyrkan är högt belägen på en kulle med utsikt över ett öppet odlingslandskap. Ingen av kyrkorna förväntas påverkas av etableringen av solcellsparken.

Riksintressen

Riksintressen för kulturmiljövården skyddas genom Miljöbalken 3 kap. 6§. Riksintressen är områden eller platser som anses ha nationellt kulturellt värde och därför är särskilt skyddsvärda. Dessa områden kan vara präglade av historiska händelser, arkitektoniska eller konstnärliga inslag, fornlämningar eller andra kulturella värden. Riksintressena syftar till att säkerställa bevarandet och vården av dessa platser för framtida generationer och utgör en viktig del av kulturmiljövården i Sverige. Riksintressen kan omfatta olika typer av kulturmiljöer, såsom byggnader, kulturlandskap, fornminnen eller områden med särskild naturmiljö. När ett område eller en plats utpekas som riksintresse innebär det att det finns särskilda regler och riktlinjer för hur området ska hanteras och utvecklas för att säkerställa dess kulturella värden. Det innebär att planering och genomförande av åtgärder i dessa områden måste ske med särskild hänsyn till deras kulturella och historiska karaktär.

Utredningsområdet berör inga riksintressen. Närmaste riksintresse är Vastadalen [N22], Falkenbergs kommun, Eftra socken. Riksintresset ligger cirka 3 km nordväst om utredningsområdet.

Uttryck för riksintresset: *"Stort inslag av förhistoriska lämningar såsom högar, varav en del är monumentala, övertorvade stensättningar, hålvägar och skålgropskomplex. Jordbruksbebyggelse från 1800-talet, torp från 1700- och 1800-talet i de kustnära utmarkerna. Partier med hävdade äldre ängs- och hagmarker, fägator, åkrar med röjningsrösen, ädellövskogar m m. Kyrka och storgårdar med medeltida ursprung. Unik kvarnanläggning vid Berte."* (Riksantikvarieämbetet, RAÄ).

Kommunala- och regionala utpekanden

Halmstad kommun har ett omfattande kulturmiljöprogram. De betydande kulturmiljöerna ger regionen en unik prägel, och försiktighet bör iakttas vid exploatering. Rekommendationerna är avsedda som riktlinjer för hanteringen av bebyggelsen och kulturlandskapet i de angivna områdena. Rekommendationer är generellt angivna för att ge en övergripande vägledning. Återhållsamhet gäller generellt sett för ny bebyggelse och landskapsförändringar, men det finns variationer avseende tålgighet - eller kulturmiljöns känslighet.

I utredningsområdets närhet finns fem regionalt utpekade kulturmiljöområden, varav ett av dessa berörs av solcellsparken (Figur 7). Utpekandet för *Steninge kyrkby – Skepparp* berörs av utredningsyta 1 och 4 samt angränsar yta 2 och 3. Kartans gränser för utpekandena bör inte tolkas som fasta, utan avgörs utifrån utpekandets uttryck på platsen. Kulturmiljöerna beskrivs med följande uttryck:

Steninge Kyrkby – Skepparp: Variationsrikt odlingslandskap med välbevarad bebyggelse från olika tidsperioder där flera byggnader är s.k. jordhus. I kyrkbyn finns den medeltida kyrkan samt skola och lärarbostad. Vägnetet är gammalt och fornlämningarna besitter upplevelsevärden såväl som pedagogiska värden utifrån dess synlighet i landskapet, mycket till följd av betesmarker som fortfarande nyttjas.

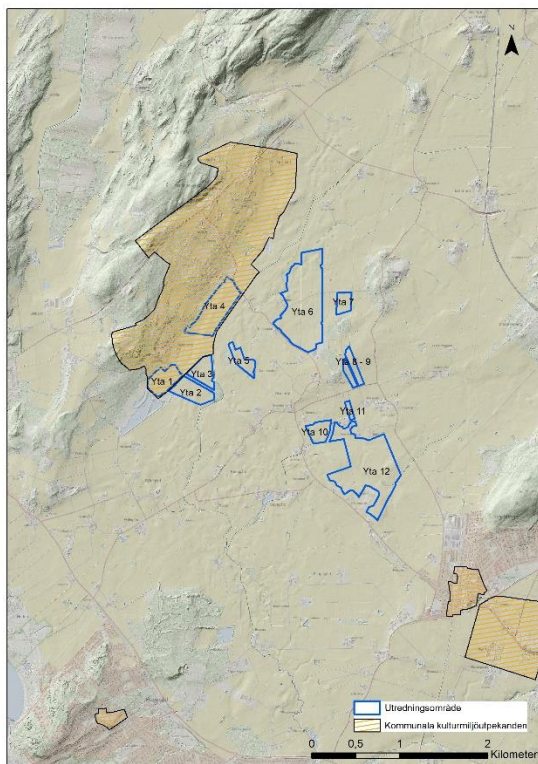
Lyngåkra: Ovanligt stor koncentration av fornlämningar. Landskapet är välhävdat och bidrar till att gravfält och blir framträdande i odlingslandskapet. Skålgropar samt topografiskt lämpliga boplatslägen indikerar att området varit bebott under mycket lång tid. I närområdet finns en äldre gårdsmiljö samt rekonstruerade ekonomibyggnader.

Harplinge stationssamhälle: Sedan 1800-talets slut har stationssamhället utgjort navet i

jordbruksbygden. Bebyggelsen är längs med järnvägsområdet välbevarad bebyggelse från olika tidsperioder. Järnvägsområdet samt en väderkvarn är centralt placerade i samhället, där det rutformiga gatunätet speglar samhällsutvecklingen.

Harplinge kyrkomiljö: Intensivt odlad jordbruksbygd med äldre vägnät, där kyrkan utgör ett väsentligt landmärke på kanten av en åsrygg. Bebyggelsen är agrar med anknytning till kyrkomiljön, exempelvis finns välbevarande kyrkstallar längs med vägen, fd. klockarbostad samt prästgård.

Plönninge: Bebyggelsemiljö i skärningen mellan kustlandskap och kuperad terräng runt Plönninge lantbruksskola. Byggnaderna har ett högt mått av historisk läsbarhet utifrån funktionsområden och tidsperiod. Området är parkliknande med trädalléer, där bebyggelsen är karaktärsskapande.

Figur 7. Kommunalt särskilt utpekade kulturmiljöer inom och i närheten av utredningsområdet. Skala 1:30 000.

Väsentliga områdesrekommendationer

I kulturmiljöprogrammet finns för varje enskilt utpekande särskilda rekommendationer, med syfte att bevara och värna kulturmiljöerna. De rekommendationer som gäller för utpekandet Steninge kyrkby – Skepparp avser till stor del hur nybyggnationer ska utformas för att samspela med den befintliga bebyggelsen, men också hur odlingslandskapet ska värnas. I relation till etableringen av solcellsparken är nedanstående rekommendationer av särskild betydelse:

- *Karaktärsskapande landskapselement såsom alléer, stenmurar, diken, mägergravar, vägnät mm bör vårdas och bevaras.*
- *För att behålla den tilltalande landskapsbilden samt kultur- och naturvärden är fortsatt hävd av naturbetesmarkerna en viktig förutsättning.*

För Harplinge socken, det vill säga det stora landskapsutsnittet som berörs av solparken finns följande områdesrekommendationer:

- *Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen vårdas och renoveras med hänsyn till dess arkitektur, historia och ursprungliga utformning.*
- *Eventuell tillkommande bebyggelse bör begränsas till komplementbyggnader/uthus. Placering och utformning bör ansluta till lokal byggnadstradition med avseende på bland annat skala, materialval och färgsättning.*
- *Karaktärsskapande landskapselement såsom äldre träd och vägar respekteras.*

Utifrån ovanstående bör tillkommande bebyggelse undvikas, annat än i form av utbyggnad av befintliga fastigheter. Bebyggelse ska också uppföras på ett sådant sätt att utformningen samspelar med landskapets kulturhistoriska prägel. I området vid Skintaby finns och flertalet äldre vägsträckningar och äldre trädalléer samt karaktäristiska stenmurar. Dessa element är centrala för uppfattningen av områdets kulturmiljö och bör värnas vid all eventuell exploatering av området.

Utredningsresultat

Utredningen har syftat till att hantera kulturmiljöerna vid Skintaby som helhet, med en särskild fördjupning avseende fornlämningsförekomst genom en frivillig arkeologisk utredning etapp 1. Följande kapitel hanterar bedömningen av områdets kulturmiljöer, dess känslighet, behov av arkeologisk utredning etapp 2 samt visuell påverkan på kulturlandskapet från en möjlig solparksetablering.

Avståndet mellan närmaste riksintresse och kyrkliga kulturminnen är så pass stort att ingen, eller en försumbar visuell påverkan förväntas på dessa kulturmiljöer. Ett större mått av påverkan kan dock förväntas avseende den visuella uppfattningen av kulturlandskapets värden och de kumulativa effekter som kan uppstå på landskapet till följd av att flera solparksetableringar just nu planeras i närområdet. Ett tillkommande dominerande inslag i form av solpaneler över större markområden kan bidra till en fragmentering av kulturlandskapet och därigenom begränsa den historiska läsbarheten.

Arkeologisk utredning etapp 1

En frivillig arkeologisk utredning etapp 1 genomfördes av en arkeolog och en kulturgeograf mellan 25 – 28 mars 2024. Vid inventeringstillfället rådde goda väderförhållanden. Syftet med utredningen var att identifiera eventuella okända fornlämningar samt eventuella områden lämpliga för arkeologisk utredning etapp 2. Vid inventeringen användes en jordsond i syfte att sondera eventuella anläggningar av fornlämningskaraktär. Utredningsområdet bestod av ett flackt odlingslandskap utan påtagliga topografiska variationer, vilket möjliggjorde fri sikt över landskapet. Detta tillät enkel inventering över hela området. Utredningsområdet bestod

uteslutande av odlingsmark med lerjordar. Vid inventeringstillfället var jorden nysådd, plöjd eller lämnad som stubbåkrar. Inom åkerlandskapet påträffades inga topografiska anomalier som antydde fornlämningar. En större mängd lågkvalitativ flinta påträffades i åkermarken, både i egenskap av råmaterial och med vad som tolkats som recenta plog- och frostsador. Havsnivåerna i området på cirka 20 mö.h. och den omgärdande fornlämningsbilden påvisar dock förekomst av meso- och neolitiska boplatser i området.

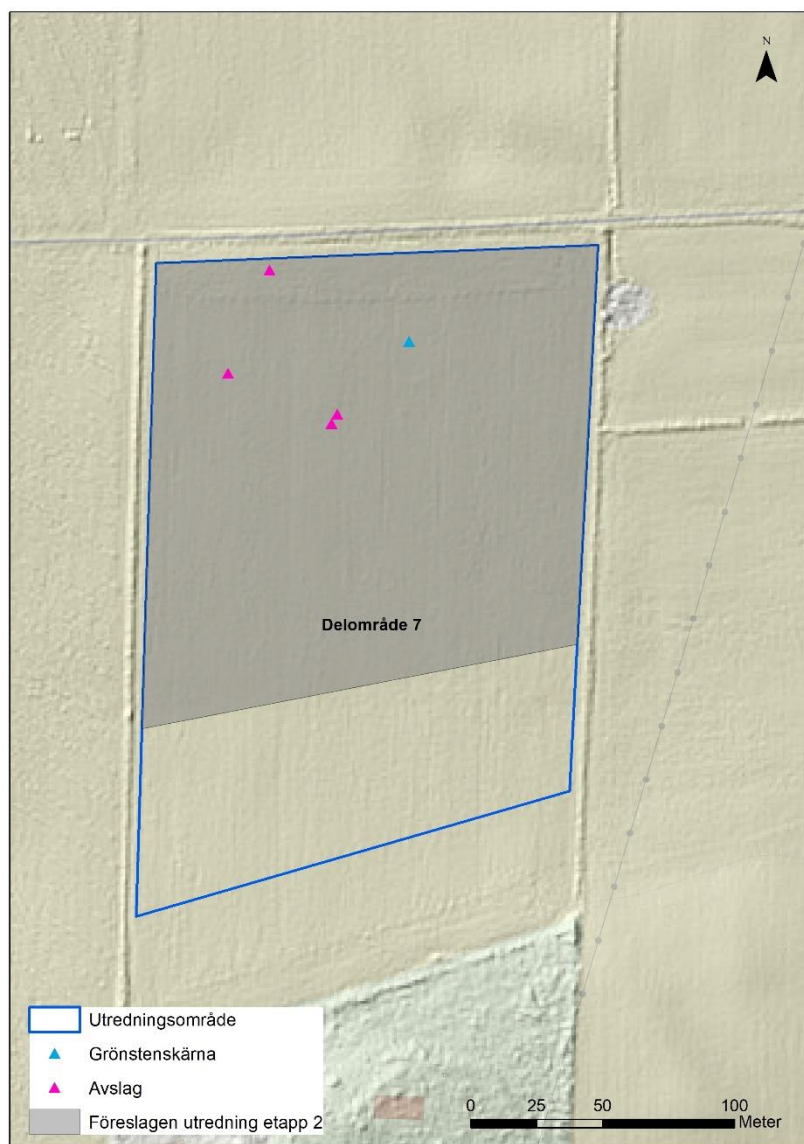
I direkt anslutning till delområde 6 är platsen för en övrig kulturhistorisk lämning, L1997:1102, bebyggelseplats. I likhet med inventeringen år 1986 kunde inga bebyggelselämningar identifieras inom området. På platsen finns idag tät slyvegetation och en topografisk förhöjning. I den häradsekonomiska kartan (se *Figur 4*) finns bebyggelse markerad i kartan på platsen där lämningen ska finnas, benämnt *Tillerdal*. Det kan således inte uteslutas att rester från en bebyggelselämning finns på platsen. Lämningen har antikvarisk status som *övrig kulturhistorisk lämning* och är inte lagskyddad enligt Kulturmiljölagen (KML), men ska vid en exploatering av området visas hänsyn.

Figur 8. Platsen för lämningen L1997:1102. Foto från norr.

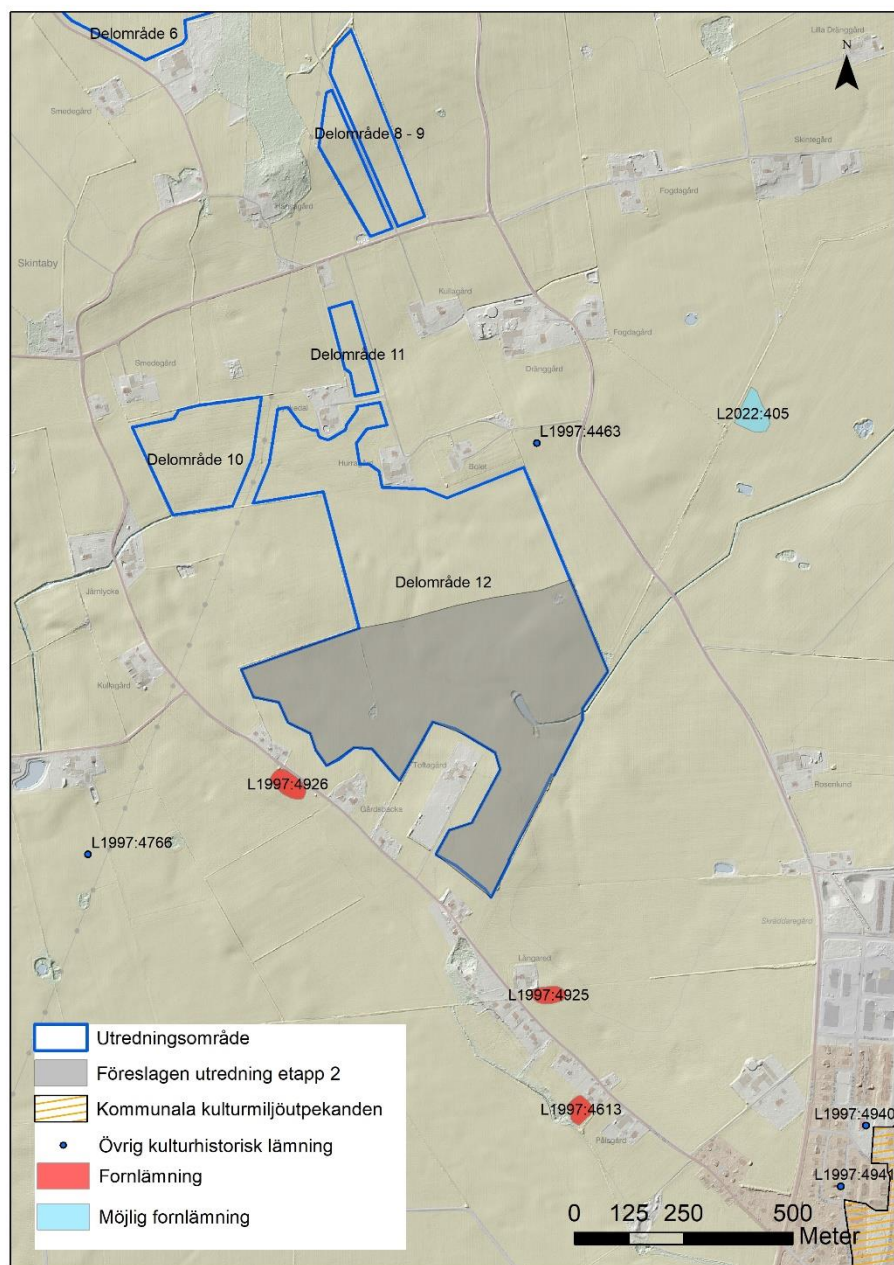
Arkeologisk utredning etapp 2

Vid fältinventeringen har två områden pekats ut som lämpliga för arkeologisk utredning etapp 2. Inom delområde 7 påträffades i den norra delen av området en handfull flinta av avslagskaraktär samt vad som tolkats som en plattformskärna av grönsten. Området är beläget 22–24 mö.h. på flack odlingsmark utan topografiska sluttningar och kan utgöra ett förhistoriskt boplatssläge. Stenmaterial, speciellt den frekvent förekommande flintan har nyttjats även under brons- och järnålder varför det inte kan uteslutas att platsen döljer en mer sentida boplatсанläggning. Det påträffade stenmaterialet tillvaratogs inte.

Figur 9. Påträffat boplotsindikerande material inom delområde 7 samt föreslaget utredningsområde för etapp 2. Skala 1: 1 500.

Även en del av delområde 12 föreslås gå vidare till arkeologisk utredning etapp 2. Vid fältinventeringen påträffades inget fornlämningsindikerande material och ej heller några topografiska anomalier. Området bedöms dock utifrån dess topografiska läge, med höjdvärden mellan 20 – 27 mö.h. och en svag sluttning mot sydväst respektive nordöst inneha potential för påträffande av okända fornlämningar. I närområdet finns flertalet förhistoriska boplatser. Härigenom bör även delområde 12 utredas vidare för fastställande av fornlämningsförekomst i området, innan en eventuell exploatering kan ske. Ansökan om arkeologisk utredning etapp 2 görs hos länsstyrelsen, som också är beslutsfattande myndighet i frågan.

Figur 10. Delområde 12 med omgärdande fornlämningsbild. Halva delområdet föreslås utredas vidare genom arkeologisk utredning etapp 2. Skala 1:10 000.

Visuell påverkan

Kulturlandskapet vid Skintaby bedöms ha en relativt hög känslighet för förändring. Odlingsbygden har en utpräglad landsbygdskaraktär med öppna åkermarker och långa siktlinjer. Bebyggelsen inom utredningsområdet består av ålderdomliga gårdar och jordbruksfastigheter som bidrar till ett högt mått av historisk läsbarhet. Det går inte att utesluta att solparken kommer att överordna sig landskapsrummet och därigenom ta ett dominerande uttryck. Ett sådant skeende kommer bidra till att den historiska läsbarheten fragmenteras. Om en solpark etableras inom området bör särskilt stor hänsyn tas till kulturlandskapets olika beståndsdelar, så som stenmurar, trädalléer och de välhävda markerna. Solparken är att bedöma som en reversibel åtgärd, som då den nått sin fulla livslängd avvecklas från platsen. Vid ett sådant avvecklande bör landskapets kulturhistoriska uttryck finnas kvar, för att återigen ge landskapet den prägel som finns på platsen idag.

För bebyggelsen gäller att inget fysiskt ingrepp sker, varför dessa miljöer även fortsättningsvis bör kunna tolkas och läsas. Påverkan sker dock genom ett nytt visuellt inslag i miljöerna, som därigenom kan försvagas vid utläsning av kulturlandskapet. Eftersom utredningsområdet består av öppna och flacka odlingsmarker bedöms det på förhand svårt att begränsa synbarheten från solparken genom exempelvis vegetationskorridorer.

Kumulativa effekter

Påverkan på landskapet förväntas kunna bli mer omfattande utifrån att flertalet solparker projekteras i området. Den halländska landsbygden nordväst om Halmstad är starkt präglad av det kulturhistoriska odlingslandskapet som vuxit fram under hundratal år. Historisk läsbarhet av ett landskap framkommer då funktionella samband mellan miljöns beståndsdelar är särskilt tydlig. Området idag besitter en hög sådan läsbarhet. Med ett tillkommande, modernt element i form av solparken riskerar läsbarheten av försvagas eller fragmenteras. Med detta menas att elementet avviker från övriga beståndsdelar i miljön, det vill säga utgör en beståndsdel som inte kan placeras i det kronologiska eller funktionella sambandet. Utifrån att landskapet är flackt, med långa och obrutna siktlinjer kan det förväntas att solparkerna tar ett dominerande uttryck i landskapet.

Vid anläggandet av en solpark, förändras landskapet inom just denna parks etableringsområde. Med särskilt utarbetade värnande åtgärder för kulturmiljön bör dock påverkan kunna begränsas, så att samtliga värdebärande element kvarstår då solparken avvecklas. Om det dock etableras en större andel solparker, inom ett relativt begränsat landskapsutsnitt blir påverkan dock omfattande under driftsfasen, även om värnande åtgärder för kulturmiljön implementeras. Risken för att kulturmiljövärden går förlorade ökar också då flertalet ingrepp i miljöerna sker.

I syfte att begränsa såväl kumulativa som visuella effekter på kulturmiljön bör solparken utformas med kännedom om kulturmiljöns (i detta fall uppfattningen av kulturlandskapets) värden och känslighet. Solceller bör inte placeras i nära anslutning till kulturhistorisk bebyggelse och bör därtill utformas småskaligt. Värdebärande element så som stenmurar och trädalléer bör värnas i byggskede och få kvarstå. För att begränsa den visuella påverkan föreslås parkens etableringsområde döljas bakom en anlagd vegetationskorridor, förslagsvis med träd eller buskar som gynnar den biologiska mångfalden.

Kommunalt särskilt utpekade kulturmiljöer

Steninge kyrkby-Skepparp ligger både inom och i direkt anslutning till solparkens planerade etableringsområde. Området ligger på en åsrygg med sluttning mot syd-sydost. Den visuella förändringen som solparken skulle medföra begränsas till viss del av kulturmiljöområdets vegetation, med lövskog som stör de fria siktlinjerna mot solparken.

I enlighet med det kommunala kulturmiljöprogrammet bör tillkommande bebyggelse och strukturer i landskapet harmonisera med dess befintligheter och det omgivande odlingslandskapet skyddas. Det tillkommande elementet i form av en solpark kan således stå i konflikt med förvaltningen av kommunens kulturmiljöer. Moderna inslag saknas i stort inom området, vilket ger kulturmiljön en unik prägel. Som nämnt i ovanstående avsnitt bör en solpark således utformas småskaligt och med stor aktsamhet om kulturmiljöns värdeelement.

Figur 11. Utblick mot kulturmiljöområde Steninge kyrkby-Skepparp från delområde 6. Området ligger på en åsrygg och synbarheten mot solparken begränsas delvis av vegetation. Foto från sydväst.

Tillfartsvägar och kabelnedläggning

Inom utredningsområdet finns mindre traktorvägar för tillfart till etableringsytor. Dessa bör nyttjas i syfte att inte åsamka större markpåverkan än nödvändigt. Området vid Skintaby har ett äldre vägnät som bör värnas vid större transporter till och från etableringsytorna. Vägarna bör kvarstå i nuvarande utförande och ej dras om eller breddas.

Den kabelnedläggning som planeras för att sammanlänka etableringsområdena samt överföra elkapacitet ska föregås av arkeologisk utredning etapp 2 inom ledningsytorna, vilket tidigare yttrats av länsstyrelsen. Syftet med utredningen är att fastställa om okända fornlämningar under mark berörs av åtgärden.

Fortsatt arbete

Det är av stor vikt att den fortsatta projekteringen av solcellsparken har kännedom om områdets kulturmiljövärden. Syftet med detta är att kunna utforma parken på ett sådant sätt att områdets kulturmiljövärden värnas och visas hänsyn. Ett sådant värnande kan ske genom att kulturhistoriska element markeras i terrängen inför byggskede. Solparken bör också så långt det är möjligt utformas på ett sådant sätt att en samexistens med odlingslandskapet kan uppnås. Odlingsytorna bör även fortsättningsvis brukas för att värna de öppna markerna. Solcellsparken är en reversibel åtgärd som kan nedmonteras då den uppnått sin fulla livslängd, varpå marken bör kunna återintegreras i odlingslandskapet.

Den frivilliga arkeologiska utredningen etapp 1 har pekat ut två områden lämpliga för vidare utredning etapp 2. Det är länsstyrelsen som beslutar om sådan utredning ska genomföras. Vidare så har länsstyrelsen informerat exploatören om att arkeologisk utredning etapp 2 ska genomföras innan kabelnedläggning inom området. Om det vid markarbeten i samband med byggskede uppstår misstanke om fornlämning ska arbetet omedelbart avbrytas och Länsstyrelsen i Hallands län kontaktas.

Referenser

Carlsson, J. 2021. *Arkeologisk utredning steg 1, Arkeologisk utredning inför solkraftspark i Harplinge*. Halland, Halmstad kommun, Harplinge socken, Wäpnö 6:2. Rapport Kulturmiljö Halland 2022:8.

Gustafsson, E. (red.), 2014. *Kulturmiljöprogram för Halmstad kommun*, Kula AB samt Kulturmiljö Halland. 2014.

Lantmäteriet, Rikets Allmänna Kartarkiv, RAK, id Rak-id J112-2-52, år 1919–1925, Steninge 2–52, Kristianstad län, Malmöhus län.

Lantmäteriet, Lantmäteristyrelsens arkiv, LMS, Lantmäteristyrelsens arkiv, Laga skifte år 1841, Hallands län, Harplinge socken, Skintaby nr 1–16, M24-26:4.

Länsstyrelsernas webbgis, Hallands län,

<https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d0e35de8fe95434ca5fd043d84040116>

Riksantikvarieämbetet, Fornsök, <https://app.raa.se/id/secure/fornreg/>

Riksantikvarieämbetet, Bebyggelseregistret, <https://bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/sok/search.raa>

Riksantikvarieämbetet, Riksintressen för kulturmiljövården Hallands län [N],

https://www.raa.se/app/uploads/2022/06/N_riksintressen.pdf

Statens geologiska undersökning, SGU, Jordartskartan,

<https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html>

Skogsstyrelsen, Skogens pärlor,

<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

Wahlberg, M. (red.), 2003. *Svenskt ortnamnslexikon*, SOL, Språk- och folkminnesinstitutet, 2003, Uppsala